Мушка Ангеліна Сергіївна
студентка гр. ФФАзм-21, ННІНОТ, ЗУНУ, м. Тернопіль
Науковий керівник: д.е.н., професор Десятнюк О. М.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СПРАВЛЯННЯ ПОДАТКІВ НА СПОЖИВАННЯ

Оподаткування споживання, як свідчить фіскальна історія, давно практикується державами. Через проблему дотримання принципів справедливості в умовах перекладання податкового тягаря, податки на споживання підпадали під жорстке критикування низкою відомих науковців. Поряд з цим, саме податки на споживання відіграли роль рятівників бюджетів провідних держав світу в умовах гіперінфляції під час Світових воєн та низки економічних криз.

Історично розвиток податків на споживання датується на багато раніше, ніж їх наукове та теоретичне обґрунтування. Незважаючи на це, процес їх еволюції не був хаотичним. При аналізі оподаткування споживанням, науковці-фінансисти виділяли спільні для усіх цивілізованих країн риси, що виявили себе ще до початку XX століття: поступовий перехід від оподаткування товарів першої необхідності до оподаткування предметів другорядного значення; замість оподаткування численних товарів перехід до справляння індивідуальних акцизів з обмеженого переліку товарних груп; зміна методики оцінки об'єкта оподаткування індивідуальними акцизами (спочатку вона ґрунтувалася на врахуванні передбачуваної кількості випуску підакцизних товарів на основі зовнішніх ознак потужності виробництва; потім – на даних обліку готової продукції); запровадження пільг для дрібних виробництв з метою підтримки середнього класу.

Термін «податки на споживання» є типовим поняттям для установ Європейського Союзу, інших міжнародних організацій та використовується ними в офіційній документації.

Найпоширенішим визначенням податків на споживання, що подається у сучасній науковій економічній літературі, є таке: «податки на споживання – це податки, які виступають однією з причин зростання цін на споживчі товари і сплачуються споживачами побічно у вигляді більш високої плати за товари. Тобто, ознакою даних податків є завуальована від справжніх платників форма вилучення частини їх доходів». Тобто вони виступають видимими елементами цін товарів (послуг) та регулюють обсяги споживання, впливаючи при цьому на купівельну спроможність населення, а відтак і на суспільний добробут.

Податки на споживання виділяються в окрему групу за одним із обліково-статистичних підходів, прийнятих у Європейському співтоваристві. Варто відзначити, що за іншим підходом цієї ж міжнародної організації у якості податків на споживання сприймаються непрямі податки [1]. В цілому ми погоджуємося з цим, оскільки усі непрямі податки включаються до цін товарів і перекладаються на кінцевого споживача при їх придбанні з метою споживання.

Про еволюцію податкового напрямку фінансової науки від обґрунтування

доцільності використання державою тих чи інших податків до створення конкретних механізмів справляння свідчать результати наукових досліджень функціонування основних податків на споживання. Найбільш розробленими у цьому контексті є універсальні акцизи.

Історичний аспект становлення та розвитку податків на споживання у різних країнах світу здійснювався за двома напрямками. Перший напрям характерний для європейських країн, де основу оподаткування складали майнові податки та податки на доходи. Податки на споживання виникли вже на відповідному рівні розвитку податкових систем цих країн. Другий напрям визначався умовами країн, території яких освоювалися значно пізніше (США, Австралія та ін.). Даний напрям характеризується широким використанням податків на споживання, так як податки на доходи, майно не могли забезпечити необхідні обсяги надходжень до бюджету для фінансування державних потреб [2, с. 18-19].

Як відомо, найпоширенішою формою податків на споживання є акцизи, які поділяються на універсальні та специфічні. В Україні до універсальних акцизів відносять податок на додану вартість, а до специфічних – акцизний податок та мито.

Теоретичні розробки характеру дії як універсальних акцизів, так і специфічних обумовлюють потенційно високі фіскальні характеристики щодо податкових надходжень і тому вони є більш надійним джерелом у формуванні системи доходів бюджету. Ефективність та вагомість податків на споживання при цьому залежить від стратегії та рівня державного втручання в економіку, зростання якого зменшує фіскальні переваги їх. І тому у сучасних умовах при обґрунтуванні рівня надходжень бюджету від податків на споживання необхідно враховувати особливості втручання та впливу держави на розвиток економіки.

Як у світі, так і в Україні, податки на споживання є найважливішим джерелом наповнення бюджету та потужним інструментом регулювання соціально-економічних процесів. Однак, не всі їхні потенційні можливості вдало реалізовані. В нинішніх умовах пошук резервів підвищення їх бюджетоутворюючої ролі та регуляторної ефективності спричинює орієнтацію наукових розробок на оптимізацію елементів окремих податків на споживання.

Список використаних джерел:

1. Taxation trends in the European Union, 2012 edition: Data for the EU Member States and Norway / European Commission, Taxation and customs, Eurostat. URL: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/b ITY_OFFPUB/KS-DU-12-001/EN/KS-DU-12-001-EN.PDF

2. Андрущенко В. Л. Соціологічний та антропний методи західної фінансової науки. *Вісник НБУ*. 2001. № 3. С. 43-46.